

*Predmet* : Ekonomika i marketing u saobraćaju

*ifra*: S-18 EMS

*ESPB*: 5

*Predavač*:

Mr Nikola Radivojević

***EKONIMIKA  
SAOBRAĆAJA***

## **PLAN NASTAVE**

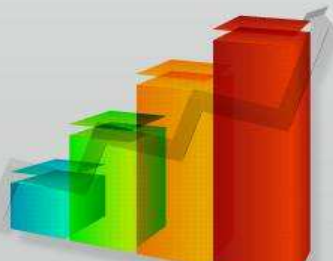
---

- POJAM I PREDMET IZUČAVANJA EKONOMIKE SAOBRAĆAJA
- OSNOVNI ELEMETNI PROIZVODNJE U SAOBRAĆAJU
- SPECIFIČNOSTI SAOBRAĆAJA KAO PRIVREDNE GRANE
- ISTORIJSKI RAZVOJ SAOBRAĆAJA

## **OČEKIVANI ISHODI**

---

- Definišete predmet izučavanja ekonomike saobraćaja
- NaPravite razliku između internog transporta i transporta koji je predmet izučavanja ekonomike saobraćaja
- Upoznate se sa specifičnostima saobraćaja kao privredne grane
- Prepoznate faze u istorijskom razvoju saobraćaja



# 1. Pojam i predmet izučavanja ekonomike saobraćaja

*Šta je to saobraćaj? Da li je svko premeštanje robe i ljudi iz jednog mesta u drugo predstavlja saobraćaj u društveno ekonomskom smislu?*

Ekonomika teorija polazi od toga da je saobraćaj jedna od osnovnih oblasti materijale proizvodnje. Pored ekstraktivne, poljoprivredne i prerađivačke industrije saobraćaj predstavlja privrednu delatnost u društvenoj podeli rada

*Šta je predmet proučavanja Ekonomike saobraćaja ?*

**Interni transport**

Transport koji se javlja unutar preduzeća kao rezultat tehničko-proizvodne podele rada □ fabrički ili unutrašnji transport

**Transport u fazi prometa**

samostalna privredna delatnost

-samostalna privredna delatnost

Samostalnost saobraćaja kao privredne delatnosti se ogleda u:

- angažovanje specifičnih sredstava za rad, predmeta rada i radne snage
- specifična organizacija
- početak i kraj procesa proizvodnje (usluge)

mesto proizvodnje i potrošnje se često (a može se reći i skoro nikada) ne poklapaju. Otuda, da bi roba došla do mesta potrošnje potrebno je da bude transportovana i upravo ovaj transport predstavlja predmet izučavanja ekonomike saobraćaja

## 1. Saobraćaj kao složeni tehnički sistem

- Specifičnost saobraćaja kao samostalne privredne delatnosti se ogleda u:
  - 1) javlja se u fazi prometa
  - 2) proizvodni karakter – istovremeno predstavlja produženje procesa proizvodnje svake privredne delanosti
- Definicija saobraćaja kao predmeta proučavanja Ekonomske saobraćaja obuhvata i tehničku i ekonomsku karakteristiku saobraćaja.

## 2. Osnovni elementi proizvodnje u saobraćaju

1. *Svrsihodna delatnost – rad* – delovanje čoveka na prirodu u cilju pribavljanja određenih dobara za zadovoljavanje određenih ljudskih potreba. Dakle, samo onaj rad koji ima za cilj pribavljanje određenih materijalnih dobara je *svrsishodan rad*.

- svesno delovanje ljudi;

Rezultat procesa proizvodnje u saobraćaju jeste usluga koja se ne može izdvojiti iz procesa prevoza i ona postoji samo dok postoji i proces prevoza.

Ovo utiče na proces formiranja cene, posto transportna usluga se ne može ni akumulirati, ni skladištiti kao roba, pa da se kasnije prodaje.

Proces proizvodnje i potrošnje su *integrirani*.

*Upotrebna vrednost trnsporta* se ogleda u činjenici da zadovoljava određenu ljudsku potrebu – potrebu za transportom.

## 2. Osnovni elementi proizvodnje u saobraćaju

*2. Predmeti rada (inputi)* – su materijali i sirovine na koje delujemo pomoću sredstva za rad.

U saobraćaju to su: ljudi i roba koju prevozimo i za razliku od procesa proizvodnje u drugim delatnostima gde se deluju na predmete rada u smislu menjanja njihov oblika, u saobraćaju je suprotno. Ovde se deluje na predmete rada u smislu da ne dođe do promene njihovog oblika ili svojstava (oštećenje robe/ugrožavanja bezbednosti ljudi)

*U saobraćaju se vrši samo prostorna promena predmeta rada.*

Specifičnosti predmeta rada u saobraćaju su:

- predmeti rada nisu u vlasništvu organizacije koja vrši prevoz, već su samo privremeno povereni na čuvanje
- postoje i pomoćni predmeti rada.

## 2. Osnovni elementi proizvodnje u saobraćaju

**3. Sredstva za rad** – su oprema, mašine i uređaji kojima radna snaga u procesu pružanja transportne usluge deluje na predmete rada u cilju njihovog prevoženja sa jednog mesta da drugo.

U saobraćaju razlikujemo sredstva za rad:

1) u širem smislu – to su tzv. objektivni uslovi koji su nužni za pružanje usluge prevoza. Tu spada saobraćajna infrastruktura: putevi, kanali, železničke pruge, sva postrojenja, uređaji i zgrade kao na primer, stanice, ložionice, vodostanice, pristaništa, luke i sl.

Učešće infrastrukture kao opšteg uslova za proizvodnju u vrednosti ukupnih osnovnih fondova delatnosti saobraćaja je veoma visoko.

2) u užem smislu – to je vozni, odnosno plovni park.



### 3. Specifičnosti saobraćaja kao privredne delatnsoti

*Ostale specifičnosti saobraćaja kao privredne delatnsoti su:*

- *razlikuje se proces proizvodnje od procesa rada*
  - rezultat procesa proizvodnje je usluga prevoza
  - korisni učinak onoga što saobraćajno preduzeće pruža privredi
  - izražava se u jedinicama neto tonski ili neto putnički kilometri

Da bi saobraćajno preduzeće moglo da proizvede određenu količinu neto rada mora da proizvede znatno veću količinu tzv. bruto rada. To znači da mora da izvrši prevoz znatno veće količine koja obuhvata količinu neto robe plus težinu vozila

*- rezultat procea rada i meri se u bruto tonskim ili bruto putničkim kilometrima*

*2. postoji teritorijalna neograničenost* □ proizvodnja se najčešće obavlja na jednom mestu (u kruu fabrike), dok pružanje usluga prevoza nije vezano za jednu lokaciju. Sem toga, prevoz je često rezultat rada velikog broja različitih organizacija i jedinica. Tako da je proces proizvodnje u saobraćaju jedinstven i kompleksan. Ovo je od naročitog značaja za organizaciju saobraćajnog preduzeća, npr. železničko preduzeće.

#### 4. Istorijski razvoje saobraćaja

Razvoj je posato samostalna privredna delatnost tek onda kada je to bilo neophodne za dalji razvoj ostalih privrednih delatnsoti i samog saobraćaja.

Razvoj saobraćaja uslovljen je razvojem društva. Različiti tipovi transporta, temo njihovog razvoja, tehničko tehnološka opremljenost, organizacija rada i sl. bili su uslovljenei fazom društvenog razvoja.

U razvoju društva možemo izvdvojiti četiri faze:

- 1) fazu prvobitne ljudske zajednice;
- 2) fazu robovlasništva
- 3) fazu feudalizma
- 4) fazu kapitalizma

## 4. Istorijski razvoje saobraćaja

Faza razvoja društva	Oblik privrede (postojanje faze prometa)	Tehnička opremljenost sredstava za saobraćaj	Saobraćaj kao samostalna priredna delatnost
Prvobitna ljudska zajednica	Za svoje potrebe; Nepostojanje prometa. Unutranji transport – za svoje potrebe od mesta pronalaska predmeta do mesta stanovanja	Nema tehničkih sredstava za saobraćaj. Račvasta grana, ljudska i životinska snaga.	Transportna sredstva bila su u vlasništvu samih proizvođača; ne postoji kao samostalna privredna delatnost
Robovlasništvo	Gazdinstava; naturalni karakteri privrede jer se proizvodi za potrebe gazdinstava, te otuda trgovina je niskom nivou.	Pojava puteva sa gostionicama, poštanskim stanicama i sl. pojava velikih brodova koja se baziraju na veslačima; Vlasnici brodova su trgovci.	Razvija se transport između gazdinstava, kao i između gradova i država; početa razvoja saobraćaja, ali još uvek kao pomoćna delatnost u trgovini
Feudalizam	Naturalni karakter privrede; slaba razmena	Zapuštanje puteva; plaćanje putarine; Zaprega koja je u vlasništvu trgovaca.	U okviru trgovine.
Kapitalizam	Razvoj trgovine i prometa; Na razvoj transporta uticali su razvoj kapitalističke robne i inđustrijske – mašinske proizvodnje. Tako postaje karika u procesu privređivanja.	Razvoj samvremenih sredstva transporta, koji su u vlasništvu onih oji obavljaju transport.	Saobraćaja predstvalja samostalnu privrednu delatnost u okviru ljudske podele rada.

- Reference:
- Daft, L. R., (2003), Management, Thompson South-Western Sixth Edition, New York
- Novaković, S., Božić, V., (1996), Ekonomika saobraćaja, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd.

# Hvala na pažnji

